

Ante Bežen

Nikola Bićanić – Čibe (1934. – 2021.)

**Hrvatski i lički domoljub, plodan pisac
i beskompromisni pravaš**

Gospić je izgubio jednog od svojih poznatih građana s kraja 20. i početka 21. stoljeća koji je ostavio posve poseban trag u svojem rodnom gradu, Lici i Hrvatskoj. U Karlobagu je 8. kolovoza umro, a u Gospiću 12. kolovoza 2021. pokopan Nikola (Nikica) Bićanić poznat i po nadimku Čibe, profesor filozofije, čovjek vrlo bogata životnog iskustva i djelovanja, izvrstan predavač i govornik, plodan publicist i novinar, istraživač prošlosti, esejist, enigmatičar i političar pravaškog opredjeljenja. U njegovu osebnom životu isprepleću se na netipičan način profesorski rad, politički aktivizam u afirmiranju hrvatskih nacionalnih interesa, istraživanje povijesti Like, a posebno Gospića te pisanje, izdavanje i uređivanje knjiga, novina, članaka i raznih publikacija s tematikom koja ga je intelektualno zaokupljala.

Rođen je u činovničkoj obitelji u Gospiću 21. ožujka 1934. od oca Milana i majke Marije iz ugledne trgovačke obitelji Polić. U Gospiću je završio osnovnu školu i osmogodišnju realnu gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je filozofiju i zatim je u Gimnaziji Nikole Tesle u Gospiću od 1959. do 1967. predavao filozofiju, logiku, latinski jezik i druge humanističke predmete. Na Pedagoškoj akademiji u Gospiću u početku njezina rada 1963. bio je honorarni nastavnik filozofije. No, kako je bio uvjereni i javno deklarirani kritičar komunističke vlasti zbog zapostavljanja hrvatskih nacionalnih interesa i slobode govora, izgubio je redovno radno mjesto te mu je onemogućeno zapošljavanje u javnim službama. Zbog otvorenih provokacija vlasti više je puta uhićen, osuđen i zatvoren. Bez radnog odnosa bio je 24 godine, a 19 godina bez putovnice koju mu je oduzeo SUP u Gospiću početkom 1972. u jeku progona pristaša Hrvatskog

Nikola Bićanić

proljeća u kojemu je bio aktivni sudionik. Za to vrijeme izdržavao je obitelj (bolesni otac i dugo nepokretna majka) instrukcijama učenika osnovnih i srednjih škola te studenata iz gotovo svih predmeta poučavajući ih za popravljane loših ocjena te u pisanju referata i diplomskih radova. Za boravka u Gospiću pripadao je krugu vodećih domoljubnih intelektualaca koji su kulturnim aktivnostima i u školstvu promovirali hrvatski duh, tradiciju, književno stvaralaštvo s ličkom tematikom pa i nacionalne političke interese, a među kojima su još bili istaknuti Julije i Zlata Derossi, Manja Kovačević, Grga Rupčić, Ante Rukavina, Stipe Josipović i dr. Osobito su uspješno djelovali u gospićkom ogranku Matice hrvatske, čiji je rad obnovljen 1966. na Pedagoškoj akademiji u Gospiću (predsjednik Stipe Josipović, tajnik Julije Derossi), kao gospićka prethodnica Hrvatskog proljeća (čijom zaslugom su u Gospiću postavljene spomen-ploče piscima Vjenceslavu Novaku, Juri Turiću, Josipu Draženoviću i slikaru Miroslavu Kraljeviću, održana brojna predavanja u školama i za građanstvo o aktualnim društvenim i kulturnim temama kao i predstavljene nove knjige). Bićanić je tijesno surađivao s Ivanom Šikićem Jungom, tada promicateljem izdanja središnjice Matice hrvatske u Gospiću, koji je u društvenoj povijesti grada ostao zabilježen kao vatreni promicatelj ideje o tunelu kroz Velebit od Gospića prema Karlobagu, a koja je u to vrijeme odbacivana kao zanesenačka iluzija. No Velebit je ipak prokopan nakon uspostave neovisne Hrvatske, doduše znatno južnije, kod Sv. Roka.

Bićanić je komunicirao i s drugim kulturnim djelatnicima toga vremena, među kojima je bio i Zvonimir Kulundžić (1911. – 1994.), poznat po isticanju teze da je prva tiskara u Hrvatskoj osnovana u ličkom selu Kosinju te da je u njoj 1483. tiskana prva hrvatska tiskana knjiga *Misal po zakonu rimskoga dvora*. Tu su tezu, koju je Kulundžić obradio u više respektabilnih radova, u to vrijeme osporavali neki znanstvenici, ali i tadašnja komunistička vlast, a spor ni do danas nije posve raščišćen. U Gospiću je imao potporu osobito u Juliju Derossiju i njegovu prijatelju Nikoli Bićaniću. U jednom privatnom pismu, koje je u Kulundžićevoj ostavštini 2021. godine pronašao Ivan Mance prikupljajući podatke za svoj doktorski rad o kosinjskoj tiskari, Bićanić zahvaljuje Kulundžiću na povjerenju u njegov rad, ali i otkriva neke svoje poglede na život i osobne uzroke svojih teških životnih prilika u Gospiću te navodi, osim političko-svjetonazorskih razloga, i raspad svoje obitelji i alkoholizam. Obćava mu da će iz toga stanja izaći, što se kasnije i dogodilo kad je promijenio sredinu, ali i kad su se promijenile društvene okolnosti u godinama koje su dolazile. To pismo dodatno objašnjava Bićanićev privatni život i neprili-

ke koje je prolazio (pismo se nalazi u Državnom arhivu u Osijeku pod oznakom DAOS – rukopisna ostavština Zvonimira Kulundžića).

Zbog potpune blokade u gospićkoj sredini Nikola Bičanić preselio se 1979. godine u Zagreb gdje je živio u stanu stečenom obiteljskim nasljeđem i dalje se uzdržavao povremenim publicističkim radom. Intenzivno surađuje s osobama svoga uvjerenja i sudjeluje u okupljanju političkih snaga koje će ostvariti osnivanje nove neovisne hrvatske države 1991. godine. U slobodnoj Hrvatskoj i dalje je vrlo aktivan na političkoj desnici. Nekoliko godina bio je ravnateljem Srednje drvodjeljske škole u Zagrebu na Savskoj cesti te s tog mjesta odlazi u mirovinu 1997. godine. Njegova javna aktivnost ni tada ne prestaje usprkos teškim bolestima noge i srca te u posljednjim godinama života, zbog otežanog kretanja, živi u Gospiću sa sinom Ivicom. Umro je nenadano na plaži u Karlobagu, kamo se došao rashladiti od ljetne žege, završivši život jednako neuobičajeno kao što ga je i živio.

Stvaralačka ostavština Nikole Bičanića-Ćibe može se sistematizirati u nekoliko područja, što ovdje činim kao njegov učenik i student te kao višegodišnji suradnik u izdavaštvu. Bičanić je bio cijenjen među svojim učenicima kao profesor rijetkih govorničkih vještina i sposobnosti logičkog objašnjavanja nepoznatog i novog u predmetima filozofija i logika. Vrlo uspješno tumačio je filozofske pojmove, sustave i važnost pojedinih filozofa te su njegovi sati bili pravi intelektualni užitak za učenike i studente u otkrivanju filozofskih dubina svijeta i čovjeka. Govorničku vještinu pokazivao je i na političkim skupovima i stručnim tijelima. Zabilježena je zgoda kada je formalnom logikom, na jednom javnom skupu u prisutnosti predsjednika Franje Tuđmana, ustvrdio kako može formalno logički dokazati da je predsjednik Ličanin iako je rođen u Hrvatskom zagorju. Izveo je to iz premise da je Tuđman predsjednik svih Hrvata, a kako su Ličani Hrvati, zaključak je da je on i predsjednik Ličana pa po tome i Ličanin. Interes za filozofiju i promicanje važnosti znanja pokazao je magistrarskim studijem filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Magistrirao je 1982. pod mentorstvom poznatog profesora Vladimira Filipovića s temom *Andragoške ideje u djelima Alberta Bazale i Jure Turića* povezujući u njoj interes za filozofiju i teoriju obrazovanja. Iz toga je magistrarskog rada nastala knjiga *Jure Turić*, u izdanju Školskih novina 1989., kojoj je pisac ovih redaka urednik. Ta je knjiga jedina monografija o Juri Turiću kao pedagogu (rođen u Gospiću 1861., umro u Zagrebu 1944.), prvom doktoru pedagogije u Hrvatskoj i osnivaču hrvatske andragogije i Seljačkog sveučilišta te vrsnom metodičaru, koji je doktorirao u Jeni u Njemačkoj i u Hrvatsku donio suvremene ideje o unaprjeđivanju pedagogije i obrazovanja naroda. Knjiga sadrži

iscrpnu Turićevu znanstvenu i književnu bibliografiju (Turić je bio i vrstan književnik razdoblja realizma) te bibliografiju djela o njemu, što je važno za daljnje istraživanje njegovih života i djela, a posebno za oblikovanje eventualnih budućih regionalnih monografija o ličkim književnicima i pedagogima.

Snažan i trajan Bićanićev istraživački fokus bila je povijest Like, osobito Gospića, u 20. stoljeću i stradanja ličkih Hrvata za vrijeme obje Jugoslavije i u NDH. U tu tematiku pripadaju knjige *Vila Velebita-nacionalna borba Hrvata u Lici između dva rata* (HKD Sv. Jeronima, Zagreb, 1992.), *Senjske žrtve*, o ubojstvu hrvatskih omladinaca u Senju 1937. od jugoslavenskih žandara (HKD Sv. Jeronima, Zagreb, 1994.) i *Hrvatski katolički stražar s Nehaja* (o životu i radu dr. Frana Biničkoga, hrvatskog svećenika, rodoljuba i mučenika, župnika u Mušaluku kod Gospića, ubijenog u partizanskom zatvoru u Gospiću, HKD Sv. Jeronima, Zagreb, 1995.). Uredio je i djelomice napisao dva godišnjaka pod nazivom *Lika – hrvatska dika* za 1992. i 1993. godinu, a to su knjige u duhu tradicionalnih prosvjetiteljskih narodnih kalendara. Njegov feljton *Velebitski ustanak*, objavljen u više nastavaka u listu *Vila Velebita*, prvi je značajniji tekst o tom važnom povijesnom događaju iz 1932. godine koji je ušao u povijest kao prva pobuna Hrvata protiv Jugoslavije i velikosrpske diktature. Napisao je i više članaka o hrvatskim partizanskim žrtvama u Lici nakon Drugog svjetskog rata, objavljenih u više publikacija, među kojima je i *Partizanski poslijeratni zločini u Gospiću*, objavljen u *Glasi koncila*. Isti je smisao imalo i njegovo članstvo u uredništvu lista *Vila Velebita* koji je pokrenula istoimena udruga Ličana u Zagrebu 1992. godine. Kao u ono vrijeme glavni urednik tog lista, navodim kao važan Bićanićev doprinos njegove priloge o stradanjima ličkih Hrvata u obje Jugoslavije gdje je obradio ljude i događaje o kojima je u vrijeme Jugoslavije bilo zabranjeno govoriti, njegove monografske tekstove o znamenitim gospićkim rodovima Starčevića, Frkovića-Gucinih i Ugarkovića te prikaz domobranstva kao tradicionalne hrvatske vojske još iz vremena Austro-Ugarske. Time je snažno pridonio spašavanju istina o njima od zaborava te objektivnom vrednovanju povijesnih zbivanja u Lici razotkrivanjem komunističke pristranosti, što je bila i jedna od glavnih zadaća lista. U izdanju *Vile Velebita* izašao je 1993. i pretisak knjige dr. Rudolfa Horvata *Lika i Krbava-povijesne slike, crtice i bilješke*, koju je Matica hrvatska izdala 1941. u Zagrebu, a pripremio ga je i predgovorom popratio Bićanić.

Svoju sentimentalnu zavičajnu vezu s Gospićem kao rodnim gradom potanko je izrazio u članku „Kaniška ulica u Gospiću i njezine mijene“, objavljenom 2019. godine u časopisu *MemorabiLika* koji izdaje Državni arhiv u Gospiću. Članak

je pun detalja i sjećanja na ljude i događaje vezane uz tu dugu ulicu koja vodi od središta grada prema Karlobagu, a koja je obilježila djetinjstvo i mladost Nikice Bićanića (u njoj se nalazi njegova kuća), a i pisca ovih redaka. U tu tematiku ide i sjećanje na poduzetnost obitelji Nikice Bićanića za uređenje grobova senjskih žrtava na groblju sv. Marije Magdalene u Gospiću u doba druge Jugoslavije. Senjske žrtve pale su u Senju 1937. od žandarskih metaka i tada, uz veliko sudjelovanje naroda, pokopane su u skromne grobove, tek s malim križevima i kasnije postavljenim niskim drvenim ogradama koje su s vremenom istrunule. Mada su ti gospićki omladinci bili žrtve žandara Kraljevine Jugoslavije, kao hrvatske žrtve bili su nepoćudni i vlastima komunističke Jugoslavije u Gospiću koje su popriječko gledale na uređivanje njihovih grobova. No ipak nisu mogli zabraniti rodbini žrtava da uređuju te grobove pa je Nikola Bićanić 1961. godine dao urediti grob jedne od žrtava, svoga rođaka Marka Smolčića, a pridružila se i Ana Frković iz obitelji Frkovića Gucinih koja je uredila grob svoga djevera Petra Frkovića. No, kad su Nikičina sestra Marica i Ana Frković povele akciju među rodbinom da se uredi grobovi svih senjskih žrtava, milicija ih je pozvala na razgovor i zabranila akciju. Senjske žrtve dobile su dostojan spomenik tek nakon uspostave neovisne Hrvatske zahvaljujući tadašnjem predsjedniku ogranka Matice hrvatske Ranku Šimiću. Ovo bilježim kao pohvalu hrabrosti navedenim domoljubima i zabilježbu o strahu vlastodržaca od uspomene čak i na davno preminule pokojnike.

Bićanić je bio i neumoran politički aktivist još iz vremena komunizma. Član je Zajednice samostalnih pisaca *Tin* do njene zabrane 1969. godine surađujući s poznatim književnikom ličkih korijena Zlatkom Tomičićem koji je okupio skupinu domoljubnih intelektualaca oko *Hrvatskog književnog lista*, prvog oporbenog glasila u Hrvatskoj za vrijeme Jugoslavije. Također, u to je vrijeme Bićanić član Hrvatskog književnog društva sv. Ćirila i Metoda (sv. Jeronima), katoličke književne udruge koja je promovirala hrvatske nacionalne vrijednosti i time bila tiha oporba režimu. S Tomičićem te književnicima Jojom Ricovim i Matom Marčinkom pokrenuo je 1990. hrvatsku književnu smotru *Ognjište* u kojoj je član uredničkog vijeća. Jedan je od utemeljitelja Hrvatske paneuropske unije 1990. godine i član njena predsjedništva u prvoj godini djelovanja. Dana 25. veljače 1990. bio je u skupini 25-orice obnovitelja Hrvatske stranke prava kao nasljednice pravaša iz doba Ante Starčevića s namjerom da se u politički život neovisne Hrvatske ugrade njegova načela morala u politici i političke suverenosti Hrvata. Bio je član predsjedništva stranke zadužen za ideologiju i glavni urednik njena glasila *Hrvatsko pravo* do raskola stranke u prosincu iste godine. Ogorčen nedosljednošću primjene

starčevićanske ideologije među pravašima, osniva starčevićansku Stranku hrvatskoga državnog prava čiji je predsjednik bio do 1994. Stranka nije imala osobit utjecaj pa je Bićanić gasi i pristupa HDZ-u dajući potporu Franji Tuđmanu nakon njegova razlaza s Josipom Manolićem, Stjepanom Mesićem i Slavkom Degoricijom. Bio je uvijek pristaša Tuđmanove suverenističke politike, ali ne i odstupanja od nje u politici HDZ-a i drugih stranaka, o čemu je javno govorio kao beskompromisni oporbenjak. Tuđman osobno ga je uvažavao i pozivao na neke svoje političke skupove.

Bio je deklarirani katolik, dugogodišnji član Hrvatskog katoličkog zbora „Mi“, stalni suradnik Društva sv. Ćirila i Metoda (sv. Jeronima) nastupajući i na njegovim tribinama, povremeni suradnik *Glasa koncila* i časopisa *Marulić* u kojemu je objavio članak o popu Marku Mesiću, osloboditelju Like od Turaka, u povodu 300. obljetnice njegove smrti 2013. godine. U paleti brojnih publicističkih i književnih vrsta kojima se izražavao treba spomenuti i njegov dar za humor i enigmatiku te činjenicu da je uvršten u *Leksikon zagonetača Jugoslavije*. Suautor je i knjiga *Za Hrvatsku* (Ministarstvo obrane RH, 1992., i *Moja Hrvatska – zemljom kroz prostor i vrijeme*, DMD, 1992. i 1993., prevedeno na engleski 1993.) čija je namjena bila pouka polaznika vojnih škola, ali i šire javnosti, o ključnim podacima iz hrvatske povijesti.

Nikola Bićanić – Ćibe bio je darovit profesor i iskričav govornik, obrazovan intelektualac, marljiv istraživač povijesti i strastven politički aktivist, beskompromisan hrvatski rodoljub i antikomunist. U politici, koja je bila njegova velika strast, nikada nije došao u prvi plan nacionalnih zbivanja zbog svoje pravaške, starčevićanske isključivosti i nesklonosti bilo kakvim kompromisima u brojnim pitanjima hrvatske suverenosti, što se, kao i u Starčevićovo vrijeme, pokazalo nedovoljnim za pobjedu. Stoga je bio vječni oporbenjak ne samo prema ideološkim protivnicima, nego i prema mnogim kolebljivim 'bliskomišljenicima'. Kao profesor ostao je u lijepoj uspomeni svojih učenika po svojim inteligentnim predavanjima i širokom obrazovanju koje mu je omogućilo da instruirao slabe učenike iz gotovo svih školskih predmeta. A njegova sposobnost da, zbog političkog progona, sebe i obitelj prehranjuje samo prihodima od instrukcija čak tridesetak godina zapravo je rijetko viđen fenomen profesorske struke koji pokazuje i razinu kvalitete našeg obrazovnog sustava u kojemu jedan profesor filozofije može instruirati učenike i pisati im uspješne referate te maturlne diplomske radove iz skoro svih nastavnih predmeta. Po tome zaslužuje biti zabilježen u povijesti učinkovitosti našeg obra-

zovnog sustava, kao i po svojim doista vrijednim radovima o Juri Turiću, Franu Biničkom, senjskim žrtvama i Velebitskom ustanku.

O Bičanićevu odlasku s ovog svijeta izvijestili su tek lokalni lički mediji, a portal Hrvatskog kulturnog vijeća objavio je nadahnuti članak Zdravka Gavrana *Nikola-Nikica Bičanić: zaslužni hrvatski javni djelatnik, pisac, znanstvenik, novinar, žrtva bivšega sustava*, prenesen iz portala Hrvatsko nebo. Fragmente iz ovog teksta objavile su *Školske novine*. Zavičaj bi mu se, osim s tri dirljiva govora na njegovu pogrebu, trebao odužiti i izradom njegove bogate bibliografije, posthumnim izdanjem knjige njegovih najboljih publicističkih tekstova i još nekom drugom gestom kojom će ga zadržati u javnom sjećanju kao iskrenog zaljubljenika u Gospić, Liku i Hrvatsku.